

Tarih Öğretmenlerinin Türkiye'deki Tarihçilik Ve Tarih Yazıcılığına İlişkin Görüşleri¹

Kadir ULUSOY²

Geliş Tarihi: 09.01.2017

Kabul Ediliş Tarihi: 22.04.2017

ÖZ

Tarih bilimi içinde tarihin yazımı ve tarihin aktarımı da önemlidir. Yazılan tarihin anlatımını ve aktarımını yapan, yorumlayan tarih öğretmenlerinin tarih yazıcılığına ve tarihçiliğe bakışı da önem arz eden konulardan biridir. Bu nedenle bu çalışmada tarih öğretmenlerinin Türkiye'deki tarihçilik ve tarih yazımına ilişkin görüşleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Çalışma 2015-2016 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde random yöntemle seçilen 110 zümre başkanı tarih öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlere, uzman görüşleri alınarak 5'li likert tipinde hazırlanan anket uygulanmıştır. Anketten elde edilen veriler SPSS programında girildikten sonra frekans (f), yüzdelik (%) ve aritmetik ortalamaları (X) alınmıştır. Araştırma sonunda Türkiye'de tarihçilik ve tarih yazımında sorunların başında objektiflik gelirken; onu tarih yazımının ve konuların yorumlanmasının dönemin siyasi iktidarına göre değişmesi takip etmektedir. Özellikle siyasi görüşlere göre farklı yorumların sıkça yapıldığı konulara yönelik sorulara verilen cevaplara bakıldığında tarih öğretmenleri, tartışmalı konuların tarafsız işlenmediği ve dönemin siyasi partilerine göre içeriğin şekillendirildiğini düşünmektedir. Bu konuda ilk sırada laiklik gelirken, onu Sultan II. Abdülhamid izlemektedir. Tarih öğretmenleri, tarihçilerin toplumsal algı oluşturmada etkili olduğuna inanmaktadırlar. Tarih öğretmenleri, üniversitelerde okutulan tarih kitaplarında en çok öğretici tarih yazıcılığının yapıldığını belirtirken; devletin resmi politikasına ters bile olsa tarih yazımı için arşivlerin açılması gerektiğini düşünmektedirler.

Anahtar kelimeler: Tarih öğretmeni, tarihçilik, tarih yazımı, öğretmen görüşleri.

The Views of History Teachers With Regard to Histography and History Writing in Turkey

ABSTRACT

Both writing the history and transfer are important in science of history. It is one of the important issues that the perspective to histography and writing history of history teachers WHO interpret, transfer and telling of written history. Consequently, in this research it is aimed to learn the views of history teachers about histography and history writing in Turkey. The research has been carried out with 110 history teachers chosen randomly in second term of 2015-2016 educational year. Teachers were conducted a questionnaire prepared with 5 likert type, by taking the opinions of consultant. The data gained from questionare after entering by SPSS programme, frekans(f), percentage (%) and arithmetic

¹ Uluslararası Prof. Dr. Halil İnalçık Tarih ve Tarihçilik Sempozyumu (10-13 Nisan2017)'nda bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD.
MERSİN/TÜRKİYE ulusoykadir@gmail.com

means (x) were taken. The result of the research; while impartialness coes foremost of problems in histography and writing history in Turkey, writing history and interpretations of subjects change according to the political authority of the time comes. Especially, when looking to answers of the questions related to different comment done, history teachers think that contraversial issues are not studied impartially and the content is shaped according to the political parties. While secularism comes first in this issue, Sultan II. Abdulhamit comes after it. History teachers believe that historians are effective in forming socal understanding. While history teachers indicate deductive history writing is carried out mostly in history boks studied in universities, they think that archives must be opened for writing history even if it is against the formal policy of government.

Keywords: History teacher, histography, writing history, teacher views

GİRİŞ

M.Ö. 3200'den bu yana yazının kullanılmaya başlanması ile birlikte tarih yepyeni bir boyuta geçmiştir. Yazının kullanılmaya başlanmasından önce de insanlar resimler ve çeşitli figürler ile yaşadıklarını anlatan çizimler yapma ihtiyacı duymuştur. Yazı ile yaşananların not edilmesi, kayıt altına alınması ve gelecek nesillere aktarılması gerçekleşmiştir. Yazı kullanılmaya başlandıktan sonra, insanların en önemli iletişim araçlarından biri olmuştur. Tarihin temel amaçlarından birisi geçmiş-bugün ve gelecek arasında köprü oluşturmaktır. Tarih bu amacını yazı ile daha kolay gerçekleştirmektedir. Tarihte yazı kullanılmadan önceki dönemde birçok bilgi sözlü tarih sayesinde gelecek nesillere ulaştırılmıştır. Birçok efsane, destan, menkıbe gelecek nesillere aktarılmıştır. Ancak yazılı olmadıkları için yaşanan olayların anlatımları tarihi süreç içinde değişime uğramışlardır. Bu nedenle, tarih bilimi için sözlü verilerin yazılı materyallerle desteklenmesi ve doğrulanması gerekmektedir. Örneğin; Orta Asya ile ilgili birçok efsane bilinir ama Orhun Abideleri temel kaynakların başında gelir. Özellikle son yıllarda tarih derslerinde de önemli uygulama ve çalışma alanlarından olan sözlü tarih, tarih yazıcılığının olmadığı alanlarda ve dönemlerde de kendisini göstermiştir. Sözlü tarihin geçmişi tarih yazıcılığının başladığı ilk zamanlara kadar uzanır.

Sözlü tarih, tarih araştırmaları için önemli veriler sağlayan bir araştırma yöntemidir. Ancak tarih yazım geleneğindeki değişimlere bağlı olarak sözlü tarih uzunca bir dönem gündem dışı tutulmuştur (Lehane ve Goldman 1977akt.Avcı Akçalı ve Aslan, 2012). Geçmişin yeniden inşa edilmesi olarak kabul edilen tarih yazıcılığı yazının bulunması ve tarihi çağlara geçilmesi ile başlatılır. Nitekim yazıyla birlikte geçmişte yaşanmış olayların kayıt altına alınması ve paylaşılması kalıcı hale gelmiş ve daha sistematik bir perspektifte olaylar ele alınmıştır (Safran ve Şimşek, 2011, 203).

Tarih, geçmişte olup bitenleri, toplumların geçirdikleri dönemleri yer ve zaman belirterek anlatan, geçmişte yaşanan olaylar arasında sebep-sonuç ilişkileri kurmaya çalışarak bu ilişkileri belge ve kalıntılara dayandırarak sistematik olarak

incelemeyi konu edinen bir disiplindir (Demir ve Acar, 1997, 215). Bu tanımda da görüldüğü üzere belge ve kalıntılar tarih için oldukça önemlidir. Bu nedenle, geçmiş hakkındaki bilgiye ulaşmada tarihçilerin en büyük yardımcıları yazılı kaynaklardır. Çünkü resmi yazışmalar, mahkeme tutanakları ve ticaret anlaşmaları gibi arşivlenen yazılı kaynaklar öncelikle devlet ve toplum bireyleri arasındaki ilişkiye yönelik bilgi verirler. Bunun yanı sıra yazılı kaynaklar okuma yazma bilen kesimi temsil ederler ve toplumun alt kesiminde yaşayanların durumunu yansıtmaz. Olayları kralların ve generallerin gözünden anlatır; kadınları, fakirleri ya da ikinci sınıf vatandaşları görmezden gelebilir (Lehane ve Goldman, 1977 akt. Avcı Akçalı ve Aslan, 2012). Örneğin ortaçağda Avrupa’da devlet otoriteleri etkin değildi. En etkin merkezler kiliselerdi. Bu süreçte tarih yazımında en etkin kurumlar kiliseler olmuş hatta manastırlardaki yazı odalarında kitaplar yazılmıştır (Tosh, 2005, 107). Böyle bir tarih yazıcılığında halk ve gerçekler ne kadar yer alabilir, olaylar ne kadar objektif anlatılabilir.

Tarih, konusu ve alanı itibariyle farklı tarih anlayışları olmakla birlikte herkesçe benimsenmiş niteliklere sahiptir. Akademik kaygılarla işlenmiş olsa da, toplum fertlerinin büyük oranda ilgi duyduğu bir daldır. Bu ilgi nedeniyle profesyonel bir tarihçiden farklı olmakla birlikte, sıradan insanı dahi zihninde kendince bir tarih dünyası kurmaktan hiçbir şey alıkoyamaz. İşte bu noktada pek çok bilim dalının tersine, sıradan insanlara da kolaylıkla hitap edebilen tarihin önemli bir işlev yerine getirdiği rahatlıkla anlaşılmaktadır (Özbaran, 1997). Bilimsel anlamda “tarih (disiplini)”, vurgulandığı üzere, her ne kadar objektif olarak kabul edilse de (veya en azından objektiflik ile birlikte anılsa da), tarafsız bir zeminde, tarihi bilgi de, hemen her zaman özellikle, tarihi bilgi vasıtalı olduğundan ve bu anlamda arada (farklı zamanlarda ve değişik sayılarda) naklediciler ya da tarih yazıcıları/tarihçiler bulunduğu bir subjektivite, başka bir deyişle yorum söz konusu olmuştur. Açıkçası, (olmuş veya yaşanmış olan) tarih her zaman ve her yerde (olduğu gibi ya da) objektif olarak karşımıza çık(a)mamış yahut çıkarıl(a)mamıştır (Güneş, 2005). Bu durum uzun yıllar sürmüş gitmiştir.

Tarih özellikle on dokuzuncu yüzyılda modern bir bilim dalı haline gelmiştir. Daha önceleri sadece var olan kronolojik bir sıra halinde veren rivayetçi bir anlatımdan öte bir anlam ifade etmeyen tarih bilimi on dokuzuncu yüzyılda olagelen (dün) ile hadis (bugün) arasındaki ilişkiyi kurarak, olması muhtemel (yarın) ile ilgili fikirler ileri sürmeyi amaçlayan bir bilim dalı olarak yeniden şekillenmiştir. Bu açıdan tarih bilimi, statik (durağan-geçmişle ilgili/geçmişte kalmış) değil dinamik (aktif-gelecekle de ilgili)tir. Arap filozof İbn Haldun daha on dördüncü yüzyılda kendinden öncekiler ve çağdaşlarından farklı olarak ilk defa tarihçinin tarihi verileri sorgulamasının, kritik etmesinin gereğini vurgulayarak tarihçiliğe yeni bir yol açmış fakat bu yol ancak on dokuzuncu yüzyılda modern tarihçiliğin doğmasıyla genişlemiştir (Eroğlu, 2002, 176).

On dokuzuncu yüzyılda tarih alanında tarihin tanımlanması çabası ve tarihle uğraşanlara belli bir yöntem sunma açısından belirleyici olan isim Ranke idi. Ranke, tarihi bir bilim olarak tanımlamaya çalışıyordu ve tarihin pozitivist bir

bilim olduğu vurguluyordu. Ranke ile modern tarihçilik anlayışı başladı. 19.yy'da tarih alanında, ortaya çıkan tarihselcilik "*historicism*" anlayışı geçmişe dayanarak tarihi açıklama yöntemidir. Aynı zamanda historicizm anlayışı ile ulus yaratımı olayı söz konusu olmuştur (Iggers, 2000). Günümüz tarihçiliği Ranke'nin deyişiyle, tarihinin geçmişte meydana gelenleri '*yalnızca gerçekte olduğu gibi gösterme*'sinin mümkün olmadığını farkındadır. Çünkü Carr'ın da belirttiği gibi tarihin olguları bize '*saf*' olarak gelmezler; her şeyden önce onları nakledenlerin zihninde bir kırılmaya uğrarlar. Ayrıca bir tarihçi işe belli olguları veya kendisinin önemli addettiği olguları seçerek başlar (Öz, 1998,53). Bu olguları yazıya dökmekte oldukça önemlidir. Bu nedenle tarih yazıcılığında betimleme, çözümleme ve anlatı tekniği (Safran ve Şimşek, 2011,203) tarih yazıcılığı için ve tarihinin düşüncelerini oldukça objektif şekilde aktarabilmesi ve belgeleri çözümleyip aktarabilmesi için önemlidir. Tarih yazıcılığı belgelerin, kanıtların kısacası bilginin çözümlemesini yapmaya yarar. Bu bağlamda tarih yazıcılığında bugün ile geçmiş arasında sürekli bir diyalog olmak zorundadır. Tarih yazıcılığının önemli boyutlarından biri de devletlerin kendi devamlılıklarını gelecek nesillere aktarmayı bu yolla yapıyor olmalarıdır.

Özetle tarih yazıcılığı, geçmişte yaşanan olayların geçirdiği evreleri ve tarihçilerin eğilimleri ile dönemsel özelliklerini yansıtan bir süreçtir (Tucher, 2009, 2). Genel anlamda bakıldığında tarihçilik, devletin gerçekleştirdiği işlerin kayıdır. Bu anlamda devletin toplumsal işleyişine dönük siyasetinin bir hesabı, devletin yükümlülüklerini nasıl yerine getirdiğinin belgesidir. Aynı zamanda devlet kayıtları niteliği taşıdığından ve "Devlet'in siyaseti ile örtüşmesi sebebiyle bu tür açıklamacı bir tarihçilik söz konusu olmamıştır". Vakanüvis tarihçilik olarak da adlandırılan bu tarihçilik anlayışı birikimli şekilde ilerler. "Kayıt işi de yeni baştan değil bir önceki tarihinin bıraktığı yerden devam etmiştir (Ertürk, 1997, 67-68). Bu süreçte dikkat edilmesi gereken hususların başında da Togan (1985,109) 'ın da vurguladığı gibi "*tarihin ancak vakanüvislerden ve diğer yazılı vesikalardan öğrenileceğini zannederek bütün himmeti o tarafa hasretmek*" gibi büyük bir delalete düşme hususu vardır.

Modern tarih yazımı da kendi içinde pek çok farklı düşünce ve buna bağlı olarak yöntemi/tarzı doğurmuştur. En bilindik muhalif grup 1928'de çıkardıkları dergi çevresinde ekolleşen *Annales*'tir. Onların klasik tarihçilik olarak adlandırıldıkları modern tarih yazımı geleneğini pek çok yönden haklı eleştirerek yeni yaklaşım ve bakış açıları getirdikleri söylenebilir. Ancak asıl eleştiri için 1945 sonrasını beklemek gerekecektir. İkinci Dünya Savaşındaki büyük yıkım ve insanlık trajedisi sonrasında modernizme yönelik epistemolojik eleştirilerden tarih yazımı da payını fazlasıyla almış, sonuçta başka yeni yaklaşımlar doğmuştur. 1960'larda yoğunlaşan postmodern süreç, tarih yazım yaklaşımlarının daha kökten eleştirilmesini beraberinde getirmiştir (Şimşek, 2015, V).

Aydın ve Taşkın (2014,16)'a göre; Türkiye'de tarih yazımında; ideolojik, politik, ekonomik, toplumsal, kültürel meseleler, üzerinde ancak son on-on beş yıldır mutabakat sağlanabilmiş bir tarih yazımı vardır. Modern Türkiye tarihi üzerine

yapılan çalışmalar, mevcut durumda ancak 1950'lere varabilmektedir. Bunun en önemli nedeni, *dönem üzerindeki ideolojik ve teleolojik yük ve bu yüke göre tarih yazımı "teorileri"nin olmasıdır*. Haklı failer, haksız aktörler ve duygusal yönü muazzam bir biçimde değerlendirmelerin önüne geçen, tarihçinin karşısında mesafelenemediği hatıralar dönem hakkındaki tarih yazımını akamete uğratmaktadır. Cemal (1992, 23)'in de belirttiği gibi toplum olarak tarihsel bilince sahip olabilmek ve tarihten güne ve geleceğe dönük dersler çıkarabilmek için, tarihi iyi bilmek ve geçmişe önyargısız yaklaşmaktan başka çare yoktur.

YÖNTEM

Çalışma, tarih öğretmenlerinin Türkiye'deki tarihçilik ve tarih yazımına ilişkin görüşlerini almak amacıyla yapılmış betimsel bir araştırmadır. Betimsel çalışmalarda mevcut olan durum belirlenmek istendiğinden, bu tür çalışmalar genellikle doğal ortamda yapılmaktadır. Betimsel çalışmalarda kullanılan teknikler, çalışmanın adını da değiştirmektedir. Bunlar anket survey, mülakat survey, gözlem survey gibi isimler almaktadır (Kaptan, 1998). Bu araştırmada veriler anket survey yoluyla elde edilmiştir.

Araştırmada hazırlanan anket 2015-2016 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde random yöntemle belirlenmiş 110 zümre başkanı tarih öğretmenine uygulanmıştır. Çalışmaya katılanların; 62 (% 56.4)'si erkek, 48 (% 43.6)'i kadın öğretmendir. 96 (% 87.3)'sü eğitim fakültesi mezunu, 14 (% 12.7)'ü fen edebiyat/edebiyat fakültesi mezunudur. 83 (% 75.5)'ü lisans, 27 (% 24.5)'si yüksek lisan mezunudur.

Araştırmada literatür taraması yapıldıktan sonra hazırlanan 28 anket sorusu, tarih eğitimi alanında çalışan olan 2 Yrd. Doç. Dr., 3 doktora öğrencisi, 2 yüksek lisans öğrencisi ve 5 zümre başkanı tarih öğretmeninin görüşleri alındıktan sonra 25'e indirilmiştir. 5'li likert tipi anket tarzında hazırlanan 25 sorunun yanında aşağıdaki sorularında cevapları aranmıştır.

- ✓ *Türkiye'de arşivlerin yeterince açılmaması ve bunun sonucu ile ilgili düşünceniz nedir?*
- ✓ *Tarih derslerinde işlenen aşağıdaki konular ile ilgili yazılanlar ve yapılan yorumlar sizce ne kadar tarafsız?*
- ✓ *Size göre en çok hangi konularda taraflı (subjektif) tarihçilik ve tarih yazıcılığı oluyor?*
- ✓ *Türk üniversitelerinde okutulan tarih kitaplarında size göre en çok hangi tarih yazıcılığı uygulanıyor?*

Tablo1. 5 'li Likert Tipi Ankette Geçerli İfadeler Tablosu Ve Puan Aralıkları

	İfadeler	Puan aralıkları
5	Kesinlikle katılıyorum	4.21-5.00
4	Katılıyorum	3.41-4.20
3	Kısmen katılıyorum	2.61-3.40
2	Katılmıyorum	1.81-2.60
1	Kesinlikle katılmıyorum	1-1.80

Araştırma verilerinin analizi için SPSS 17.0 paket programı kullanılmıştır. Veriler betimsel istatistik teknikleri kullanılarak çözümlenmiş ve frekans (f), yüzdelik (%) ve aritmetik ortalamaları (X) hesaplanmıştır.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2. Tarih Öğretmenlerinin Tarihçilik Ve Tarih Yazımı İle İlgili Düşünceleri

		Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		X
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1	Tarih kitaplarında objektif görüşlerin olduğunu düşünüyorum	-	-	62	56.4	39	34.5	9	8.1	-	-	3.48
2	Tarih ders kitaplarında, kitabın yazıldığı dönemdeki iktidar partisinin görüşlerine yakın yorum ve görüşler yer alıyor.	12	10.9	67	60.9	28	25.5	3	2.7	-	-	3.80
3	Türkiye'de tarih alanında çalışan akademisyenlerin "bizim dediğimiz doğrudur" anlayışıyla diğer görüşleri kabul etmediğini düşünüyorum.	36	32.7	38	34.5	20	18.2	16	14.6	-	-	3.85
4	Cumhuriyet dönemine dair kaynakların tarafsız olduğunu düşünmüyorum.	32	29.1	20	18.2	49	44.5	7	6.4	2	1.8	3.66
5	Osmanlı Devletine ait kaynakların yeterince tarafsız olduğunu düşünmüyorum.	14	12.7	41	37.3	38	34.5	9	8.2	8	7.3	3.40
6	Yabancı devletlerle ilgili yazılan konularda objektif olduğunu düşünmüyorum.	16	14.5	18	16.4	53	48.2	12	10.9	11	10	3.15
7	Yabancı ülkelerin Türk ve İslam tarihi ile ilgili yazdığı tarih kitaplarının objektif olduğunu düşünmüyorum.	11	10	54	49.1	45	40.9	-	-	-	-	3.69
8	Yazarların siyasi düşünceleri yazdıkları kitaplara yansıyor.	35	31.8	63	57.3	12	10.9	-	-	-	-	4.21
9	Tarih kitaplarının yazıldığı dönemdeki iktidarların aleyhine belge konulsa	9	8.2	51	46.4	37	33.6	13	11.8	-	-	3.51

	(konulursa) ve yorumlar yapılsa (yapılırsa) yazarların sıkıntı yaşayacağını düşünüyorum.											
10	Vakanüvisler yaşadıkları toplumdaki değerleri ve inançları da yazılarına yansıtmıştır.	12	10.9	74	67.3	15	13.6	6	5.4	3	2.7	3.78
11	Türkiye’de tarih yazıcılığının geliştiğini düşünüyorum.	19	17.3	52	47.3	20	18.2	11	10	8	7.3	3.57
12	21. yüzyılda bile metin içinde hiç atıf yapılmadan sadece kaynakçaya referans yazılarak hazırlan tarih kitapları görüyorum.	37	33.6	59	53.6	14	12.7	-	-	-	-	4.21
13	Tarih dersi ve tarihçiler algı operasyonu oluşturmada etkilidir.	42	38.2	51	46.4	15	13.6	2	1.8	-	-	4.21
14	Kimlik kazandırmada tarihçilik önemli rol oynar.	22	20	68	61.8	17	15.5	3	2.7	-	-	3.99
15	Osmanlı’nın son zamanları ve Cumhuriyet ilk yıllarında dönemin önemli şahsiyetlerinin (tarihi karakterlerin) arkalarında yeterince eser bırakmamaları (hatırat vb.) dönemin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.	56	50.1	30	27.2	15	13.6	6	5.4	3	2.7	4.18
16	Türk tarihinin ikinci ülkelerin tarihçileri tarafından yazılması esnasında konular çarpıtılabiliyor.	16	14.4	60	54.5	23	20.1	7	6.4	4	3.6	3.70
17	Gelişmiş Avrupa Devletlerinin arşivlerinin büyük bölümünü araştırmacılara açması onların tarihi ile barışık olduğunun göstergesidir.	5	4.5	35	31.7	45	40.1	17	15.4	8	7.3	3.11
18	Tarihi belgeler gerçekleri yazsa da yazılanları aktaranlar ve anlatanlar kendi yorumları ile yazıp okuyucunun kafasını karıştırabiliyor.	58	52.7	32	29.1	8	7.3	9	8.2	3	2.7	4.21
19	Tarih ders kitaplarının yazımında güncellemeler yeterince yapılmıyor.	2	1.8	28	25.5	47	42.7	23	20	10	9	2.89
20	Tarih programlarını ve ders kitaplarının yazımını dönemin iktidar partilerine yakın olan kişiler hazırlıyor.	12	10.9	33	30	38	34.5	21	19.1	6	5.4	3.22
21	Üniversitelerde	8	7.3	61	55.4	22	20	8	7.3	11	10	3.43

	okutulan tarih derslerinde aynı ders için yazılmış kitaplarda yorum ve görüşleri zıt olan açıklamalar vardır.											
22	“Tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır.” Sözünde vurgulanmak istenilen anlayışın tarihçiler tarafından yeterince uygulandığını düşünüyorum.	20	18.2	18	16.4	34	30.9	32	29.1	6	5.4	3.13
23	Türkiye'deki tarih öğretimi ve tarih yazımı resmi ideolojinin devamlılığını sağlıyor.	75	68.2	23	20.9	10	9.1	2	1.8	-	-	4.55
24	Tarih ders kitaplarında konular önemlerine göre oran olarak eşit şekilde yazılmaktadır.	2	1.8	26	23.6	46	41.8	27	24.6	9	8.2	2.86
25	Tarih kitaplarında tartışmalı konular işlenirken kitaplarda belgelerden ziyade yazarların kendi yorumları yer alıyor.	29	26.3	39	35.5	15	13.6	18	16.4	9	8.2	3.55

Tablo 2’de verilen istatistiki bilgilere göre;

1. maddede katılımcıların büyük bir bölümü % 56.4'lük oranla “Tarih kitaplarında objektif görüşlerin olduğunu düşünüyor.” Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.48 “Katılıyorum” düzeyinde olduğu görülmektedir.

2. maddeye göre katılımcıların % 71.8'i “Tarih ders kitaplarında, kitabın yazıldığı dönemdeki iktidar partisinin görüşlerine yakın yorum ve görüşler yer aldığı” düşünmektedir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.80 “Katılıyorum” düzeyinde olduğu görülmektedir.

3. maddeye göre katılımcıların % 67.2'si “Türkiye’de tarih alanında çalışan akademisyenlerin ‘bizim dediğimiz doğrudur’ anlayışıyla diğer görüşleri kabul etmediğini” düşünmektedir. Bu görüşe katılmayanların oranı % 14.6’dır. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.85 “Katılıyorum” düzeyinde olduğu görülmektedir.

4. maddeye göre katılımcıların % 47.3'ü “Cumhuriyet dönemine dair kaynakların tarafsız olduğunu düşünmüyorum” yönünde görüş bildirirken, % 44.5'i ise Cumhuriyet dönemine dair kaynakların kısmen tarafsız olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.66 “Katılıyorum” düzeyinde olduğu görülmektedir.

5. maddeye göre katılımcıların % 50'si "Osmanlı Devletine ait kaynakların yeterince tarafsız olduğunu düşünmüyorum" yönünde görüş bildirirken % 34.5'i kısmen katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.40 "Kısmen Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

6. maddeye göre katılımcıların % 30.9'u "Yabancı devletlerle ilgili yazılan konularda objektif olduğunu düşünmüyorum" derken, % 48.2'si yabancı devletlerle ilgili yazılan konularda kısmen objektif olduğunu düşünmektedir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.15 "Kısmen Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

7. maddeye göre katılımcıların % 59.1'i "Yabancı ülkelerin Türk ve İslam tarihi ile ilgili yazdığı tarih kitaplarının objektif olduğunu düşünmüyorum derken, % 40.9'u yabancı ülkelerin Türk ve İslam tarihi ile ilgili yazdığı tarih kitaplarının kısmen objektif olduğunu düşünmektedir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.69 "Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

8. maddeye göre katılımcıların % 89.1'i "Yazarların siyasi düşünceleri yazdıkları kitaplara yansıyor" yönünde görüş bildirmiştir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 4.21 "Kesinlikle Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

9. maddeye göre katılımcıların % 54.6'sı "Tarih kitaplarının yazıldığı dönemdeki iktidarların aleyhine belge konulsa (konulursa) ve yorumlar yapılsa (yapılırsa) yazarların sıkıntı yaşayacağını düşünüyorum" yönünde görüş bildirirken, % 33.6'sı ise kısmen katıldığını belirtmiştir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.51 "Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

10. maddeye göre katılımcıların % 78.2'si "Vakanüvisler yaşadıkları toplumdaki değerleri ve inançları da yazılarına yansıtmıştır" yönünde görüş bildirmiştir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.78 "Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

11. maddeye göre katılımcıların % 64.6'sı "Türkiye'de tarih yazıcılığının geliştiğini düşünüyorum" yönünde görüş bildirmiştir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.57 "Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

12. maddeye göre katılımcıların % 87.2'si "21. yüzyılda bile metin içinde hiç atıf yapılmadan sadece kaynakçaya referans yazılarak hazırlan tarih kitapları görüyorum." yönünde görüş bildirmiştir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 4.21 "Kesinlikle Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

13. maddeye göre katılımcıların % 84.6'sı "Tarih dersi ve tarihçiler algı operasyonu oluşturmada etkilidir" yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 4.21 "Kesinlikle Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

14. maddeye göre katılımcıların % 81.8'i "Kimlik kazandırmada tarihçilik önemli rol oynar" yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.99 "Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

15. maddeye göre katılımcıların % 77.3'ü "Osmanlı'nın son zamanları ve Cumhuriyet ilk yıllarında dönemin önemli şahsiyetlerinin (tarihi karakterlerin) arkalarında yeterince eser bırakmamaları (hatırat vb.) dönemin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır" yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 4.18 "Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

16. maddeye göre katılımcıların % 68.9'u "Türk tarihinin ikinci ülkelerin tarihçileri tarafından yazılması esnasında konular çarpıtılabiliyor" yönünde görüş bildirmiştir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.70 "Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

17. maddeye göre katılımcıların % 36.2'si "Gelişmiş Avrupa Devletlerinin arşivlerinin büyük bölümünü araştırmacılara açması onların tarihi ile barışık olduğunun göstergesidir" yönünde görüş belirtirken, % 40.1'i kısmen katılıyorum yönünde görüş belirtmiştir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.11 "Kısmen Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

18. maddeye göre katılımcıların % 81.8'i "Tarihi belgeler gerçekleri yazsa da yazılanları aktaranlar ve anlatanlar kendi yorumları ile yazıp okuyucunun kafasını karıştırabiliyor" yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 4.21 "Kesinlikle Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

19. maddeye göre katılımcıların % 27.3'ü "Tarih ders kitaplarının yazımında güncellemeler yeterince yapılmıyor" yönünde görüş bildirirken, % 42.7'si kısmen yapıldığı yönünde görüş bildirmiştir. Katılımcıların %29'u da "Tarih ders kitaplarının yazımında güncellemeler yeterince yapıldığı" yönünde görüş bildirmiştir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 2.89 "Kısmen Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

20. maddeye göre katılımcıların % 40.9'u "Tarih programlarını ve ders kitaplarının yazımını dönemin iktidar partilerine yakın olan kişiler hazırlıyor" yönünde görüş belirtirken, katılımcıların % 34.5'i kısmen katılıyorum yönünde

görüş bildirmiştir. Katılımcıların % 24.5'i de "Tarih programlarını ve ders kitaplarının yazımını dönemin iktidar partilerine yakın olan kişiler hazırlamadığını" belirtmiştir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.22 "Kısmen Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

21. maddeye göre katılımcıların % 66.7'si "Üniversitelerde okutulan tarih derslerinde aynı ders için yazılmış kitaplarda yorum ve görüşleri zıt olan açıklamalar vardır" yönünde görüş bildirmiştir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.43 "Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

22. maddeye göre katılımcıların % 34.6'sı "'Tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır' Sözünde vurgulanmak istenilen anlayışın tarihçiler tarafından yeterince uygulandığını düşünüyorum" derken, % 30.9'u kısmen katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Katılımcıların % 34.5'i katılmıyorum yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.13 "Kısmen Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

23. maddeye göre katılımcıların % 89.1'i "Türkiye'deki tarih öğretimi ve tarih yazımı resmi ideolojinin devamlılığını sağlıyor" yönünde görüş bildirmiştir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 4.55 "Kesinlikle Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

24. maddeye göre katılımcıların % 25.4'ü "Tarih ders kitaplarında konular önemlerine göre oran olarak eşit şekilde yazılmaktadır" yönünde görüş bildirmişken, % 41.8'i kısmen katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Katılımcıların % 32.8'i ise "Tarih ders kitaplarında konular önemlerine göre oran olarak eşit şekilde yazılmamaktadır" yönünde görüş bildirmiştir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 2.86 "Kısmen Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

25. maddeye göre katılımcıların % 61.8'i "Tarih kitaplarında tartışmalı konular işlenirken kitaplarda belgelerden ziyade yazarların kendi yorumları yer alıyor" yönünde görüş belirtirken, katılımcıların % 24.6'sı da "Tarih kitaplarında tartışmalı konular işlenirken kitaplarda belgelerden ziyade yazarların kendi yorumlarının yer almadığını" belirtmiştir. Bu önermeye yönelik genel görüşe bakıldığında aritmetik ortalamanın 3.55 "Katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Türkiye'de Arşivlerin Yeterince Açılmaması ve Bunun Sonucu ile İlgili Düşünceniz Nedir?

		f	%
A	Tarihçiler ellerindeki belgelerle yorum yapabilir.	7	6.4
B	Belgeye ulaşamayan konularda tarihçiler kendi yorum ve görüşlerini ortaya koyuyor.	11	10
C	Tarihle ilgili soru işaretleri olan önemli konuların açıklığa kavuşması gecikir.	25	22.6
D	Devletin kendine göre sırrı vardır. Devlet her arşivi açmak zorunda değildir	28	25.5
E	Devletin resmi politikasına ters bile olsa arşivler açılmalı, gerçekler ortaya çıkmalıdır.	39	34.5

Tablo 3'e göre; Türkiye'de arşivlerin yeterince açılmaması durumu ile ilgili olarak katılımcılar en fazla "Devletin resmi politikasına ters bile olsa arşivler açılmalı, gerçekler ortaya çıkmalıdır" görüşünü (% 34.5) belirtmiştir. İkinci sıradaki ağırlıklı görüş ise % 25.5'lik oranla "Devletin kendine göre sırrı vardır. Devlet her arşivi açmak zorunda değildir" görüşünü takiben, üçüncü sırada ise % 22.6'lık oranla arşivlerin açılmaması durumunda "Tarihle ilgili soru işaretleri olan önemli konuların açıklığa kavuşmasının gecikeceği" düşünülmektedir.

Tablo 4: Tarih Derslerinde İşlenen Aşağıdaki Konular İle İlgili Yazılanlar Ve Yapılan Yorumlar Sizce Ne Kadar Tarafsız?

		Tamamen tarafsız		Büyük oranda tarafsız		Az tarafsız		Tamamen taraflı		Dönemin siyasi iktidarına göre değişiyor	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
a	Sultan II. Abdülhamid	-		7	6.4	12	10.9	2	1.8	89	80.9
b	Sultan Vahdettin	-	-	-	-	7	6.4	62	56.4	41	37.3
c	Enver Paşa	-	-	-	-	78	70.9	23	20.9	9	8.2
d	Saltanatın Kaldırılması	5	4.5	24	21.9	30	27.2	46	41.9	5	4.5
e	Halifeliğin Kaldırılması	3	2.7	32	29	20	18.2	46	41.9	9	8.2
f	Laiklik	-	-	-	-	14	12.7	6	5.4	90	81.8
g	Lozan Antlaşması	7	6.4	2	1.8	6	5.4	51	46.4	44	40
h	İslam tarihi	2	1.8	6	5.4	16	14.4	13	11.8	73	66.4
ı	Şeyh Said İsyanı	-	-	5	4.5	17	15.5	21	19.1	67	60.9
i	Musul Meselesi	14	12.7	12	10.9	8	7.3	17	15.4	59	53.7

j	Hatay Meselesi	65	59.1	32	29.1	8	7.3	2	1.8	3	2.7
k	Ege Adaları	-	-	-	-	6	5.4	33	30	71	64.5
l	Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri	-	-	4	3.6	15	13.6	69	62.7	22	20
m	Kazım Karabekir	-	-	-	-	26	23.6	70	63.6	24	21.8
n	İsmet İnönü	-	-	-	-	25	22.7	23	20.9	62	56.4
o	1960 Darbesi	-	-	-	-	4	3.6	42	38.2	64	58.2
ö	1980 Darbesi	-	-	-	-	2	1.8	22	20	86	78.2
P	28 Şubat Süreci	-	-	-	-	7	6.4	30	27.2	73	66.4
r	Komşularla olan ilişkiler	-	-	2	1.8	9	8.2	82	74.5	17	15.4

Tablo 4'e göre; "Tarih derslerinde işlenen aşağıdaki konular ile ilgili yazılanlar ve yapılan yorumlar sizce ne kadar tarafsız?" sorusuna verdikleri cevaplara göre;

Katılımcıların "tamamen tarafsız" şekilde işlendiğini düşündükleri konular arasında ilk sırada Hatay meselesi (% 59.1) yer almaktadır. İkinci sırada olan Musul meselesinin tamamen tarafsız işlendiğini düşünenlerin oranı ise % 12.7'dir.

Katılımcıların "büyük oranda tarafsız" olarak işlendiğini düşündükleri konular arasında ilk sırada Hatay meselesi (% 29.1) gelirken onu sırasıyla; Halifeliğin kaldırılması (% 29) ve Saltanatın kaldırılması (% 21.9) izlemektedir.

Katılımcıların "az tarafsız" olarak işlendiğini düşündükleri konular arasında ilk sırada Enver Paşa (% 70.9) gelirken onu sırasıyla; saltanatın kaldırılması (% 27.2), Kazım Karabekir (% 23.6), İsmet İnönü (% 22.7) ve halifeliğin kaldırılması (% 18.2) izlemektedir.

Katılımcıların "tamamen taraflı" şekilde işlendiğini düşündükleri konular olarak ilk sırada; komşularla olan ilişkiler (% 74.5) gelirken onu sırasıyla; Kazım Karabekir (% 63.6), çok partili hayata geçiş denemesi (% 62.7), Sultan Vahdetin (% 56.4), saltanatın kaldırılması (% 41.9), halifeliğin kaldırılması (% 41.9) ve Lozan antlaşması (% 46.4) takip etmektedir.

Katılımcıların işlenişin "dönemin siyasi iktidarına göre değişen" konular arasında ilk sırada Laiklik (% 81.8) gelirken onu sırasıyla; Sultan II. Abdülhamid (% 80.9), 1980 Darbesi (% 78.2), İslam Tarihi (% 66.4), 28 Şubat Süreci (% 66.4), Şeyh Said İsyanı (% 60.9), 1960 Darbesi (% 58.2) ve İsmet İnönü (% 56.4) izlemektedir.

Tablo 5. *Size Göre En Çok Hangi Konularda Taraflı (Subjektif) Tarihçilik Ve Tarih Yazıcılığı Oluyor? (Birden Fazla Şıkkı İşaretleyebilirsiniz)*

		f	%
a	Milliyetçilik ile ilgili konularda	102	92.7
b	Din ile ilgili konularda	98	89.1
c	Lider olarak kabul edilen kişilerde	97	88.1
d	Mezhep ile ilgili konularda	89	81
e	Siyasi partiler ile ilgili konularda	88	80
f	Uluslararası ilişkilerde	57	51.8
g.	Kültürel konularda	43	39.1
h	Ekonomik konularda	2	1.8
ı	Diğer belirtiniz:.....)	-	-

Tablo 5'te katılımcıların “Size göre en çok hangi konularda taraflı (subjektif) tarihçilik ve tarih yazıcılığı oluyor?” sorusuna verdikleri cevaplara göre subjektiflikte ilk sırada “milliyetçilik (% 92.7)” ile ilgili konular gelmektedir. Daha sonra sırasıyla; “din (% 89.1)” ile ilgili konular, “lider olarak kabul edilen kişiler (% 88.1)” ile ilgili konular, “mezhep (% 81)” ile ilgili konular ve “siyasi partiler (% 80) ile ilgili konular gelmektedir.

Tablo 6. *Türk Üniversitelerinde Okutulan Tarih Kitaplarında Size Göre En Çok Hangi Tarih Yazıcılığı Uygulanıyor?*

	f	%
Hikâyeci (Rivayetçi) Tarih Yazıcılığı	24	21.8
Öğretici (Pragmatik) Tarih Yazıcılığı	54	49.1
Araştırmacı Tarih Yazıcılığı	32	29.1

Katılımcıların “Türk üniversitelerinde okutulan tarih kitaplarında size göre en çok hangi tarih yazıcılığı uygulanıyor.” Sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında ilk sırada “Öğretici (pragmatik) tarih yazıcılığı (%49.1)” olurken onu sırasıyla; ‘Araştırmacı tarih yazıcılığı (%29.1)’ ve ‘hikayeci (rivayetçi) tarih yazıcılığı (%21.8) takip etmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma sonucuna göre tarih öğretmenleri, Türkiye’de tarih alanında çalışan akademisyenler arasında birçoğunun ‘*bizim dediğimiz doğrudur*’ anlayışıyla farklı görüşleri öğrencilere aktarmadan, kendi ideolojileri yönünde görüşler aktardığını düşünmektedirler. Ayrıca, tarihi belgeler gerçekleri yazsa da yazılanları aktaranlar ve anlatanlar kendi yorumları ile yazıp okuyucunun kafasını karıştırabiliyor düşüncesi ağırlıklı olarak belirtilmiştir. Tarihçiler, Türk tarihinin ikinci ülkelerin tarihçileri tarafından yazılması esnasında konular çarpıtılabildiğini düşünmektedirler. Çalışma sonucunda da görüldüğü üzere objektiflik ve dönemin iktidarından etkilenme durumu tarihçilik ve tarih yazıcılığında oldukça önemli bir konudur.

Tarih, deneyim yoluyla doğrudan hafızaya kaydedilen olay ve olgulardan oluşmaz. Dolayısıyla başkasının gözlerine ve sesine güvenmek durumundadır (Dilek, 2007, 7). Başkasının gözü ve sesi ile anlatılmış bir konu kanıt ve belge ile de desteklenirse daha ikna edici ve güvenilir olur; kanıt ve belge yoksa her zaman objektiflikten uzak bir anlatım ile karşılaşma durumu söz konusu olabilir. Modern tarih yazımına getirilen bir diğer eleştiri ise “tarihin neden bir üst anlatı olarak siyasi merkezde yazılmaya devam ettiği” olmuştur. Bu durum insanları “iktidar tarihle neden yakından ilgileniyor?” sorusuna yöneltir (Şimşek ve Pamuk, 2010,25). Zaman içinde genel siyasi tarih anlatımı ve yazımı yerine postmodern tarih yazımı kendisini göstermiştir. Böylece, modern tarih yazımına göre daha parçacı bir bakış açısı ile geçmişi algılama durumu ortaya çıkmıştır ve dönemin özellikle siyasi olaylarının anlatımının dışında bireylerin hayatı, ailelerin hayatı vb. alanlarda da tarih yazıcılığı ortaya çıkmıştır. Bu durum siyasi otoritelerin dışında bireylerin bakış açılarının da görülmesini ve farklı bakış açılarının oluşmasını sağlamıştır.

Tarih öğretmenleri, cumhuriyet dönemine ve Osmanlı Devleti’ne ait kaynakların yeterince tarafsız olmadığını, yabancı ülkelerin Türk ve İslam tarihi ile ilgili yazdığı tarih kitaplarının da yeterince objektif olmadığını, yazarların siyasi düşüncelerini yazdıkları kitaplara yansıttığını, tarih kitaplarının yazıldığı dönemdeki iktidarların aleyhine belge konulursa ve yorumlar yapılırsa yazarların sıkıntı yaşayacağını düşünmektedirler. En önemli sonuçlardan birisi de tarihçiler Türkiye’deki tarih öğretimi ve tarih yazımının resmi ideolojinin devamlılığını sağlamak gibi rolü olduğunu düşünmeleridir. Her dönemde olduğu gibi Osmanlılarda da başta padişahlar olmak üzere devlet adamları tarih yazdırma çabası içerisinde olmuşlardır. Osmanlı devlet adamlarının tarih ilmine olan teveccühleri tarihçilerin tarih yazma hususunda harekete geçmelerine vesile olmuştur. Tarihçiler yazdıkları eserleri bilhassa saraya takdim ederek emeklerinin karşılığını elde etme gayreti içerisine girmişlerdir. Aksi halde eseri okuyucuya satarak ondan para kazanmak mümkün değildir (Akbulut, 2007, 368). Osmanlı tarih yazıcılığı, devletin tarihsel varlığı ve iktidar anlayışı konularında saraya bağlı olan Osmanlı tarihçilerinin görüşlerini yansıtmaktadır (Kurtaran, 2014, 260).

Türk tarihi özellikle Osmanlı tarihi üzerinde tartışmalar hep devam edecek, özellikle 'sen-ben' veya 'biz-siz' anlayışı ile anlatıldığı sürece görecelik ve ideolojik olma her zaman olacaktır. Halil İnalçık'ın da belirttiği gibi; "Türk tarihi en çok tahrif edilmiş ve bozulmuş bir tarihtir. Özellikle Osmanlıların sosyal tarihini baştan aşağı yeniden yazmak gerekir... Her şeyi inkar edilemeyecek belgelerle sunmak zorundayız" (Nokta Dergisi, 1983, akt. Özbaran, 1992, 40).

Bu sonuçlara bakıldığında tarih yazıcılığında en önemli sorunların başında objektiflik geliyor. Tarih ders kitaplarında, kitabın yazıldığı dönemdeki iktidar partisinin görüşlerine yakın yorum ve görüşler yer aldığı, dönemin siyasi iktidarından ağırlıklı olarak etkilenildiği düşünülmektedir.

Türkiye'de resmi ideolojinin kontrolünde olduğuna inanılan, siyasi iktidarın yönlendirmesine açık olan tarihçiliğin seveceği tarih yazıcılığı da öğretici (pragmatik) tarih yazıcılığı olacaktır. Bu bağlamda tarihçilerin sorulara tutarlı cevap verdiği de görülmektedir. Ayrıca cumhuriyetin ilk yıllarında ilkokul, ortaokul ve liseleri de kapsayacak şekilde tarih programlarında değişiklikler yapılsa da esas değişiklikler 1930'dan sonra Türk tarih tezinin etkisiyle kendisini ağırlıklı olarak hissettirmiştir. 1930'lardan sonra ilköğretimden yükseköğretime kadar her öğretim kademesinde Cumhuriyet ve İnkılâp tarihi öğretimine önem verildiği görülmektedir (Çapa, 2002, 43). Bu bağlamda da her dönemin siyasi ideolojisi tarih yazıcılığını ve tarihçiliği az veya çok etkilemektedir.

Tarih öğretmenleri, Türkiye'de tarih yazıcılığının geliştiğini düşünürken; 21. yüzyılda bile hiç metin içinde atıf yapılmadan sadece kaynakçaya referans yazılarak hazırlanan tarih kitapların olduğunu da belirtiyorlar. Bu durum da tarih yazıcılığı için oldukça önemlidir. Atıfsız, kaynakçasız hazırlanan tarih kitaplarının güvenilirliği olmayacağı gibi gelecekte bu kitaplar bir referans olarak gösterilerek bilgi kirliliğine ve bilgi karmaşasına sebep olabiliyor. Dipnot gösterimi Aydın ve Taşkın (2014, 18)'in da belirttiği gibi tarih yazımında *birer referans ve araştırma kaynağıdır*.

Tarih öğretmenleri, tarih dersi ve tarihçilerin algı operasyonu oluşturmada etkili olduğunu belirtirken; kimlik kazandırmada tarihçiliğin önemli rol oynadığını belirtmektedirler. Osmanlı'nın son zamanları ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında dönemin önemli şahsiyetlerinin (tarihi karakterlerin) arkalarında yeterince eser bırakmamaları (hatırat vb.) dönemin anlaşılmasını zorlaştırıldığına inanılmaktadır. Oysa biyografi, otobiyografi, anı, sözlü tarih vb. çalışmalarla tarihi olayların farklı yönlerine ulaşılabilir. Bu uygulamaların tarih yazıcılığında ve tarihçilikte öneminin kavratılarak bu konulara daha fazla önem verilmesinin gerekliliği görülmektedir.

Tarihi karakterlerin, tarih ders kitaplarında yer alması, onların hayatlarının anlatılması öğrencilerin olayları daha iyi canlandırmalarına ve empati kurmalarına katkı sağlar. Çünkü bu kişiler bir olaya etkide bulunma veya bir

olaydan etkilenme durumunu yaşadığı için onların anlatacakları ve onlarla ilgili anlatılacaklar, öğrencilerin karakterini de etkileyecektir. Bu nedenle Dönmez ve Yazıcı (2013, 246)'nın da belirttiği gibi “*tarihi karakter*” “*geçmişte yaşamış, yaşadığı dönemde meydana gelen ve tarih açısından önemli bir olayda etkili veya konumundan dolayı etkilenen kişiler*” olduğu için tarih derslerinde mutlaka kullanılmalıdır.

Tarih öğretmenleri, tarih ders kitaplarının yazımında güncel bilgilere yeterince yer verilmediğini, tarih programlarını ve ders kitaplarının yazımını kısmen de olsa dönemin iktidar partilerine yakın olan kişilerin hazırladığını düşünüyor. Üniversitelerde okutulan tarih derslerinde aynı ders için yazılmış kitaplarda yorum ve görüşleri zıt olan açıklamaların olduğu düşünülüyor. Tarih yazarların tarih yapanlara kısmen sadık olduğu düşünülmektedir. Tarih ders kitaplarında konuların önemlerine göre eşit oranda yazılmadığı ve tarih kitaplarında tartışmalı konular işlenirken kitaplarda belgelerden ziyade yazarların kendi yorumlarının yer aldığı düşünülüyor. Tarih öğretmenleri, Türkiye’de devletin resmi politikasına ters bile olsa arşivler açılmalı, gerçekler ortaya çıkmalıdır görüşünü öncelikli olarak belirtmiştir. İkinci ağır basan görüş ise bunyan tam tersi “devletin kendine göre sırrı vardır. Devlet her arşivi açmak zorunda değildir” görüşüdür. Tarihçilerin arşiv konusunda ağır basan iki görüşün zıtlığı bile tarih yazımı ve tarihçilik konusundaki süreci göstermesi bakımından önemlidir. Tarih öğretmenleri, Hatay meselesinin tarafsız anlatıldığını düşünürken, büyük oranda tarafsız olarak gördükleri konu yok denecek kadar azdır. Katılımcıların yaklaşık üçte biri halifelüğün kaldırılmasını, beşte biri ise saltanatın kaldırılmasını büyük oranda tarafsız olarak görmektedir. Enver Paşa ile ilgili anlatılanları da az tarafsız olarak görmektedirler. Tarih öğretmenleri, tamamen taraflı olarak ele alınan konuların başında Türkiye’nin komşuları ile olan ilişkilerinin anlatımını görürken, onu Kazım Karabekir ile ilgili verilen bilgiler, çok partili hayata geçiş denemesi ile ilgili anlatılanlar, Sultan Vahdettin ile ilgili verilen bilgiler, saltanatın kaldırılması süreci ile ilgili verilen bilgiler, halifelüğün kaldırılması ile ilgili verilen bilgiler ve Lozan antlaşması konusunda anlatılanlar takip etmektedir.

Tarih öğretmenleri; “*Laiklik, Sultan II. Abdülhamid, Darbeler, İslam Tarihi, Şeyh Said İsyanı ve İsmet İnönü*” ile ilgili yazılanların dönemin siyasi iktidarına göre değiştiğini belirtmişlerken; tarih yazımında en çok taraflı olunan konulara bakıldığında ağırlıklı olarak inanç ve milliyetçilik göre çarpılmaktadır. Özellikle Türkiye’ye siyasi partiler ve liderlerinde genelde inanç ve milliyetçilik etrafında siyaset yaptığı düşünülünce tarih alanında inanç ve milliyetçilik konularında daha objektif olunması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tarih öğretmenleri, Türk üniversitelerinde okutulan tarih kitaplarında en çok öğretici (pragmatik) tarih yazıcılığının olduğunu belirtirken, araştırmacı tarih yazıcılığının daha az tercih edildiğini belirtmişlerdir. Bu durum üniversitede daha araştırmacı, sorgulayıcı, problem çözebilen, eleştirel düşünebilen tarihçiler yetiştirmenin önemini ortaya koymaktadır. Bu nedenle Türk tarihçiliğinin önemli

isimlerinden Kafesoğlu (1963, 15), *tarih araştırmalarının daha nitelikli olması gerektiğini savunur, ayrıca Türk milletini ideallere yöneltebilmek için şuurlu bir tarih felsefesine ihtiyaç duyulduğunu* belirtir.

Sonuç olarak Türkiye'de tarih yazıcılığı gelişen ve değişen teknolojiyi de takip ederek bilimsellik çerçevesinde objektif olarak kimseyi ötekileştirmeden gelişmeye devam etmelidir. Yılmaz (2013, 198)'ın da belirttiği gibi, *geçmişin yeniden inşa edilmesinde rol oynayan unsurları anlamının en iyi yolu tarih yazıcılığı (historiografya) alanında okur-yazarlık geliştirilmelidir. Tarihsel düşünmeye yardım eden kavramsal araçlar olan tarihsel çerçeveler, tarih yazımını şekillendirmede kullanılmalıdır.* Bu nedenle tarih yazıcılığı ve tarih okuryazarlığı konularında daha kapsayıcı çalışmaların yapılmasında fayda vardır.

KAYNAKLAR

- Akbulut, U. (2007). Kuruluş dönemi Osmanlı tarihçiliği ve tarih yazma gerekçeleri, *KKEFD*, [15], s. 356-371.
- Avcı Akçalı, A. ve Aslan, E. (2012). Tarih öğretiminin iyileştirilmesi yolunda alternatif bir yöntem: Sözlü tarih, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20, (2), 669-688.
- Aviezer, T. (2009). *A companion to the philosophy of history and historiography*, (Ed: Aviezer Tucher), Blackwel: Blackwel Publishing.
- Aydın, S. ve Taşkın, Y. (2014). *1960'tan günümüze Türkiye tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Çapa, M. (2002). Cumhuriyet'in ilk yıllarında tarih öğretimi, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, [29-30], s. 39-55.
- Demir, Ö. ve Acar, M. (1997). *Sosyal bilimler sözlüğü*, Ankara. 3. bs.
- Dilek, D. (2007). *Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi*, Nobel Yayıncılık, Ankara. 3. bs.
- Dönmez, C. ve Yazıcı, K. (2013). "Türkiye Cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında tarihi karakterlerin kullanımını etkileyen faktörler", *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, [14-3], s. 243-265.
- Eroğlu, H. (2002). Mustafa Kemal Atatürk'ün tarih anlayışı ile ilgili bazı görüşler", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, [29/30], s. 75-85.
- Ertürk, R. (1997). *Osmanlı tarihçilerinin dili*, Sosyoloji Yıllığı 1, Osmanlı Tarihçiliği.
- Georg, G. I. (2000). *Bilimsel nesnellikten postmodernizme: yirminci yüzyılda tarih yazımı*, Çev: Gül Çağalı Güven, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 3. bs.
- Güneş, A. (2005). Tarih, tarihçi ve meşruiyet, *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)*, [17], s. 1-48.
- Kafesoğlu, İ. (1963). Tarih ilmi ve bizde tarihçilik, *Tarih Dergisi*, [13/ 17-18], s.1-16.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*, Tekışık Web Ofset Tesisleri, Ankara:
- Kurtaran, U. (2014). Klâsik dönem Osmanlı tarih yazıcılığı, ISHE, Tam metinler, 260-265. <http://www.historyeducation.org/2/assets/32.pdf>
- Öz, M. (1998) *Osman Turan'ın tarih metodolojisi*, Ölümünün 20. Yılı Münasebetiyle Prof. Dr. Osman Turan'ın Eserinde Tarih ve Tarihçi İlişkileri, Türk Yurdu Yayınları, Ankara, s.53-59.
- Özbaran, S. (1992). *Tarih ve öğretimi*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1992.
- Özbaran, S. (1997). *Tarih, tarihçi ve toplum*, İstanbul.

- Safran, M. ve Şimşek, A. (2011). Anlatı bağlamında tarih yazımının sorunları, *Bilig*, [59],s.203-234.
- Şimşek, A. (2015). *Tarih için metodoloji* (Ed: Ahmet Şimşek), Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Şimşek, A. ve Pamuk, A. (2010). *Tarih yazıcılığının dünü, bugünü yarını üzerine kısa bir bakış*, (Ed: M. Safran) Tarih Nasıl Öğretilir? Yeni İnsan, İstanbul, s.21-27.
- Togan, Z. V. (1985). *Tarihte usul*, Enderun Kitabevi, İstanbul,1985.
- Tosh, J. (2005). *Tarihin pesinde: modern tarih çalışmasında hedefler, yöntemler ve yeni dogrultular*, Çev: Özden Arkan, , Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2. Bs.
- Tucher, A. (2009). *A companion to the philosophy of history and historiagrapy*, (Ed: Aviezer Tucher), Blackwel: Blackwel Publising, (2009).
- Yılmaz, K. (2013). “Postmodernist tarih yaklaşımı: postmodernizmin tarih eğitimi için dogurguları”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, [34], s. 197-209.

SUMMARY

With writing being used since 3200 BC, history has come into a whole new dimension. Before writing started to be used, people needed to make drawings of their experiences by using pictures and various figures. Writing made it possible to take notes of events, record important matters and convey them to future generations. Writing has thus become a primary communication tool for individuals. As one of the basic objectives of history is to build a bridge between the past, present and future, it accomplishes this objective more easily through writing. In the period before writing started to be used in history, information is transferred to future generations by means of oral history. Many legends, epics and tales were conveyed to future generations in this way. However, since they were not written, the narrative of events was exposed to change in the course of history. Therefore, oral data needed to be supported and confirmed with written materials in history. For example, there are many known legends about the Middle East, but the Orkhon Inscriptions are accepted as a primary source. Oral history, which is among important subjects in history classes particularly in recent years, also appeared in areas and periods where there was no historiography. The background of oral history goes back to the times when historiography first began.

Historiography is a process that reflects the phases which historical events went through, historians' tendencies and periodic characteristics (Tucher, 2009, 2). In a general sense, historiography is the record of the activities performed by the state. In this regard, it is an account of the state's policy on social functioning, and a document of how it fulfils its responsibilities. At the same time, because it has the characteristics of state records and "overlaps with the state's politics, an explanatory type of historiography has not been possible". This understanding of historiography, which is also called a chronicle, progresses in a cumulative way. "The task of recording does not start over again, but continues from what the previous historian left off" (Ertürk, 1997, 67-68). Modern historiography has given rise to many different thoughts, and consequently, methods/styles. The most known opposition group is the Annales that became a school with a journal they published in 1928. They criticised the modern historiography tradition, which they called classical historiography, from various aspects, and proposed new approaches and perspectives. However, the actual criticism came in only after 1945. Following the great destruction and human tragedy in the World War II, historiography received its share of the epistemological criticisms towards modernism. The postmodern process that intensified in the 1960s brought more fundamental criticisms of the approaches to historiography (Şimşek, 2015, V).

According to Aydın & Taşkın (2014, 16), in Turkey, there has been an agreed historiography regarding ideological, political, economical, social and cultural issues for only 10-15 years. Studies on the history of modern Turkey only go back to 1950s. The most important reason behind this is *the existence of ideological and theological burdens on the period, and theories of*

historiography based on this burden: Righteous and unfair actors, and the memories that prevent objective evaluations and from which the historian can put a distance disrupt the process of historiography. Having a good knowledge of history and approaching to the past without any prejudices is the only way to have a historical consciousness as a society, and take lessons for today and the future (Cemal, 1992, 23).

This descriptive study was conducted to receive the opinions of history teachers about historiography in Turkey. A literature review was performed, and a questionnaire including 28 questions were developed. The questionnaire was presented to two assistant professors, three PhD students, two MA students and five history teachers, and based on their feedback, the number of items was reduced to 25. In addition to the 25 items prepared on a 5-point Likert scale, the following questions were included:

- ✓ *What do think about archives in Turkey not being fully available, and the result of this?*
- ✓ *How objective do you think are those written, and comments made, about the subjects covered in history classes?*
- ✓ *On what subjects do you think there is more subjective historiography?*
- ✓ *What type of historiography do you think is used in history books taught at Turkish universities?*

According to the results, the history teachers thought that most academics working in the field of history in Turkey conveyed views based on their own ideologies to students with the understanding ‘*What I say is true*’, without providing any different views. Additionally, they stated that although historical documents present the truths, narrators of what is written can confuse the reader's mind with their interpretations. Historians think that issues can be twisted when Turkish history is written by the historians of secondary countries. As can be inferred from the results, objectivity and being influenced by the rulers of the period are important factors in historiography.

Based on the present study, it can be argued that the primary problem in historiography in Turkey is objectivity, which is followed by the variability of history writing and interpretation of issues depending on the political power of the period. When the answers to questions related to issues about which different comments are made depending on political views are considered in particular, the history teachers thought that controversial issues are not covered objectively, and the contents are shaped based on the current political power. One of the main subjects in this respect is secularism, which is followed by Abdul Hamid II. The history teachers believed that historians are influential in creating a social perception. They stated that instructive historiography is mostly performed in history coursebooks taught at universities, and thought that achieves should be made available even if it is contradictory to the official policy of the state.

As a result, historiography in Turkey continues to develop objectively without marginalising anybody in a scientific framework by following rapidly changing technology. As Yılmaz (2013, 198) argues, the best way to understand the elements that play a role in re-building the past is to improve literacy in historiography. Historical environments that are conceptual tools that help think historically should be used in shaping historiography. For this reason, it would be beneficial to carry out more comprehensive studies on historiography and historical literacy.